

**ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ТАРАҚҚИЁТИ**
**РАЗВИТИЕ НАУКИ И
ТЕХНОЛОГИЙ**

3
2025

Тахририят ҳайъати раиси:

СИДДИҚОВА С.Ғ. –

Бухоро давлат техника университети ректори

Муовини:

НИЗАМОВ А.Б. –

БухДТУ илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректори

Тахрир ҳайъати:

МУҚИМОВ К.М. – ЎзР ФА академиги (ЎЗМУ)

ЖАЛИЛОВ А.Т. – ЎзР ФА академиги (Тошкент кимё-технология ИТИ)

НЕГМАТОВ С.Н. – ЎзР ФА академиги (“Фан ва тараққиёт” ДУК)

БАҲОДИРОВ Ғ.А. – т.ф.д., профессор, ЎзР ФА бош илмий котиби

ХАМИДОВ О.Х. – иқтисод фанлари доктори, профессор (БухДУ)

ЖАЛИЛОВ Т.Қ. – иқтисод фанлари доктори (DSc) (ТКТИ)

МУХТАРОВ Н.Ш. – техника фанлари доктори (DSc) (“Ўзбекнефтгаз” АЖ)

ТУХСАНОВ Х.А. – иқтисод фанлари доктори (DSc) (“Ўзбекнефтгаз” АЖ)

МАДИЕВ Р.Х. – техника фанлари доктори (DSc) (“Шуртан ГKM” МЧЖ)

АДИЗОВ Б.З. – техника фанлари доктори (DSc), к.и.х., ЎзРФА УНКИ

ХУРМАМАТОВ А.М. – техника фанлари доктори, профессор, ЎзРФА УНКИ

СОБИРОВА Н.К. – филология фанлари номзоди, доцент, ЎЗМУ

ҒАФУРОВ Д.О. – Бухоро ДТУ ёшлар масалалари ва маънавий- маърифий ишлар бўйича биринчи проректори ф.ф.д (PhD)

ҚУРБОНОВ Ж.М. – техника фанлари доктори, профессор (Самарқанд ИСИ)

САИДОВ С.Б. – Бухоро ДТУ молия ва иқтисод ишлари бўйича проректори

ШАРИПОВ М.З. – физика-математика фанлари доктори (DSc), профессор

АСТАНОВ С.Х. – физика-математика фанлари доктори, профессор

РАХМОНОВ Х.Қ. – техника фанлари доктори, профессор

ВОХИДОВ М.М. – техника фанлари доктори, профессор

ЖЎРАЕВ Х.Ф. – техника фанлари доктори, профессор

САДУЛЛАЕВ Н.Н. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

МАЖИДОВ Қ.Х. – техника фанлари доктори, профессор

ФОЗИЛОВ С.Ф. – техника фанлари доктори, профессор

ИСАБАЕВ И.Б. – техника фанлари доктори, профессор

АБДУРАҲМОНОВ О.Р. – техника фанлари доктори, профессор

НИЗОМОВ А.Б. – иқтисод фанлари доктори, профессор

ЖУМАЕВ М.Р. – физика-математика фанлари доктори (DSc), профессор

ЮНУСОВА Г.С. – фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор

ЖЎРАЕВА М.М. – филология фанлари доктори (DSc), профессор

ТЎХТАЕВА З.Ш. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

МАХМУДОВ М.Ж. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

ХАЙИТОВ Р.Р. – техника фанлари доктори (DSc), к.и.х.

БОЗОРОВ Ғ.Р. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

БОЛТАЕВ З.И. – физика-математика фанлари доктори (DSc), профессор

ОЛТИЕВ А.Т. – техника фанлари доктори, (DSc)

ЖАЛИЛОВ Р.Б. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

МАХМУДОВ М.И. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

МАЖИДОВА Н.Қ. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

АХМЕДОВ В.Н. – кимё фанлари номзоди, профессор

МАХМУДОВ Р.А. – техника фанлари доктори (DSc), профессор

ПУЛАТОВА М.И. – физика-математика фанлари номзоди, профессор

Бош муҳаррир:

ДЎСТОВ Ҳ.Б. – кимё фанлари доктори, профессор

Муҳаррирлар:

БАРАКАЕВА Д.Ф., ОРТИҚОВА С.Ж., ИСТАМОВА Г.Х.

Мусахҳиҳ:

АРТИКОВА М.М.

ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР

ТАРАҚҚИЁТИ

ИЛМИЙ – ТЕХНИКАВИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ НАУКИ И

ТЕХНОЛОГИЙ

НАУЧНО – ТЕХНИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Журнал Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги Бухоро вилояти бошқармасида 2014 йил 22-сентябрда № 05-066-сонли гувоҳнома билан рўйхатга олинган

Муассис:

Бухоро давлат техника университети

Журнал Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги ОАК Раёсатининг 2017 йил 29-мартдаги №239/5-сонли қарори билан диссертациялар асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган. 2019 йилда Ўзбекистон Республикаси ОАК Раёсатининг қарорлари билан қайта рўйхатдан ўтказилган.

Тахририят манзили:

200100, Бухоро шаҳри, Қ. Муртазоев кўчаси, 15-уй, Бухоро давлат техника университети

Тел: 0(365) 223-92-40

Факс: 0(365) 223-78-84

Электрон манзил:

E-mail: fantt_jurnal@umail.uz

Журналнинг тўлиқ электрон варианты билан

<https://journal.bmti.uz/>

сайти орқали танишиши мумкин.

Ушбу журналда чоп этилган материаллар тахририятнинг ёзма рухсатисиз тўлиқ ёки қисман чоп этилиши мумкин эмас. Тахририятнинг фикри муаллифлар фикри билан ҳар доим ҳам мос тушмаслиги мумкин. Журналда ёритилган материалларнинг ҳаққонийлиги учун мақолаларнинг муаллифлари ва реклама берувчилар масъулдирлар.

МУНДАРИЖА - СОДЕРЖАНИЕ – CONTENT

ТЕХНИКА, ТЕХНОЛОГИЯ ВА ЖИҲОЗЛАР	
Khaidarov Sh.B., Khamzaev A.A. Optimal angle of installation of the ekg excavator boom . . .	4
Xamroyev X.X., Isamov R. N., Azizov B.A., Turayeva U.X. Metallarining sirt tozaligini profilograf-profilometr yordamida tajribada o‘rganish	8
Kudratov Sh.I. The influence of oils on the reliability and longevity of diesel locomotive engines .	13
Bayboboyev N.G., Abdualiyev N.H. Mashina-separatorning qoziqchali barabani massasining inersiya momentlari va o‘ziga xos tebranish chastotalarini aniqlash	18
Temirov S.A. Construction and testing of a parabolic solar concentrator	23
Urinov A., Qadirxanov J. Magistral neft quvurlarini korroziyaga qarshi himoya qoplamalar parametrlarning ratsional qiymatlarini aniqlash.	27
Egamberdiyev I.P., Qayumov B.B., Ochilov A.S., Bo‘ronov Sh. B. Legirlangan po‘latda ikki fazali qayta kristallanishda tuzilma hosil bo‘lishi.	33
Зокирова Д.А, Салимова З.Б. Свободные и затухающие крутильные колебания.	36
Bafoyev D.X. Po‘latdan tayyorlangan mahsulotlarning yuza qatlamining mustahkamligini oshirish	40
Tashpulatov N.E., Sattorov A.X. Drenaj tizimlaridagi oqim tezligi va gidravlik samaradorlikni o‘rganish	46
Akabirova L.X. “Buxorotosh” zavodi uchun uch bosqichli shag‘al toshlarini qayta ishlash texnologik sxemasini tanlash.	52
КИМЁ ВА КИМЁВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	
Фозилов Х.С., Туробжонов С.М., Фозилов С.Ф. Кам олтингугуртли дизел ёқилғиларининг мойловчанлик хоссаларига юқори ёғ кислота ва спиртларнинг присадкалик хусусиятларини ўрганиш	58
Jumayev J.H. Sintez qilib olingan n-morfolinbutanon-2ning ingibitorlik xossasining tadqiqi . . .	62
Maxmudov M.J., Haydarov B.A. Alyuminiy saqllovchi koagulyantlarning turlari va ularning asosiy xususiyatlarini tadqiq qilish	67
Rosilov M.S., Beknazarov H.S., Saparov S.X. Oltingugurt bitum aralashmalariga modifikatorlar tasirini o‘rganish	75
Sharipova N.O‘., Atoev E.X., Axmedov V.N. Mahalliy xomashyolardan olingan adgezivlarning qiyosiy tahlili va samaradorligini o‘rganish.	82
Садикова Н.К., Амонов М.Р. Оқава сув таркибидаги нефт маҳсулотларини тозалаш кинетикасини ўрганиш	87
Фозилов Х.С., Туробжонов С.М., Нарзуллаева А.М., Фозилов С.Ф. ҚМПЭ ва ҚМПШ ни ТЕРМО ва гравиметрик усул ёрдамида хоссаларини ўрганиш.	92
Murodov M.N., Do‘stov H.B., Panoyev E.R., Murodov J.M. Nordon gazlarni absorbsion tozalash texnologik jarayoni muhiti uchun gravimetrik usulda po‘lat namunasining korroziya tezligini aniqlash	95
Xamidov D.G‘., Fozilov S.F., Tilloyev L.I. Quyi molekulyar polimer chiqindi suyuq fraksiyasining IQ spektroskopik tahlili	101
Saloydinov A.A., Botirov S.B. Avtomobil benzinlari uchun oksigenatli qo‘shimchalarning fizik – kimyoviy tahlili	106
Tursunova M.A., Majidova N.Q., Majidov Q. Mahalliy <i>juniperus (archadosh)</i> turlardan efir moylari olish jarayonini tadqiq qilish.	112
Haydarova H.A., Niyazov L.N. Gidrooksibenzoy kislotalarining oltingugurt saqlagan amidlarining potensial biologik faolligi.	121

МАШИНАСОЗЛИК ВА ЭНЕРГЕТИКА	
Axtamov R.A., Axtamov B.R., Rustamov N.B. Bug‘latish yuzasi tukli qora mato bo‘lgan quyosh suv chuchitgichining issiqlik hisobi	126
O‘rinov.U.A., Abdullayeva.Sh.F. Mexanik ishlov berishda RDB dastgohlarini qo‘llashning muammoli tahlili	130
Teshaev M.X., Nematov Sh.N., Murodov K.J. Yashil energetika. Transport harakati mexanik energiyasidan elektr energiya olish metodi	134
Tuyboyov O.V., Kodirov B.Sh. Integration of artificial intelligence in real-time monitoring of metal-cutting processes.	139
Teshaev M.X., Murodov K.J. Transport vositasi harakatida mexanik energiyasini elektr energiyaga aylantirish qurilmasining matematik modeli	148
Tovboyev A.N., Boynazarov G‘.G‘. Yuqori garmonik tashkil etuvchilar asosida yuklama tugunlarida kuchlanish va ferrozonans hodisalarni elektr ta‘minoti tizimini samaradorligiga ta‘sirini baholash.	153
Kodirov B.Sh., Tuyboyov O.V. Dynamic adjustment of cutting parameters for enhanced machining efficiency.	164
Бабаназарова Н.К., Хусенов Д.Р. Анализ расхода электроэнергии на производственные нужды, на примере газотранспортной системы.	172
Tovboyev A.N., Boynazarov G‘.G‘. Korxona uzluksiz texnologik jarayonlarining elektr ta‘minoti samaradorligini oshirish.	177
Maxmudov B.M., Daliyev A.A. Factors in selecting a solar concentrator.	184
Raxmonov I.U., Uzaqov N.Ch., Nematov L.A. Zaryadlash qurilmalarida chiqish tokini prognozlash dolzarbliligi.	189
ИНФОРМАТИКА ВА АХБОРОТ – КОММУНИКАЦИОН ТИЗИМЛАР	
Xudoyberganov M.O‘., Axtamova L.A. Dasturiy kodni avtomatik tekshirish tizimlarining algoritmik yechimlari	195
ОЗИҚ-ОВҚАТ САНОАТИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ	
Elmurodova A.S., Atamuratova T.I., Ergasheva X.B. Ko‘pkomponentli yormalar uchun potensial xom ashyoning antinutrient omillari va ularni profilaktik bartaraf qilish usullari.....	203
Рахмонов К.С., Ибрагимов У.М., Атамуратова Т.И. Моделирование рецептурного состава хлеба пшеничного сортового с использованием пряно-ароматического сырья.....	208
ТЎҚИМАЧИЛИК ВА ЕНГИЛ САНОАТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ	
Uzoqova L.P. Poyabzalning qulayligini belgilovchi omillarni ilmiy asoslari	217
Мухтарова З.Н. Проектирование композиционных материалов для одежды	222
Мўминов Қ.М., Хамраева С.А., Хайитметова Р. Турли тола таркибли ипларнинг сифат кўрсаткичлари тадқиқоти	226
Саидова А.С. Болаларнинг ўсиб улғайиш давридаги морфологик ўзгаришларининг кийим шаклига таъсири	230
Komilov Sh.R., Jurayeva G.R., Mamadaliyev N.V. Paxta tolasining sifat ko‘rsatkichlari tahlili	234
Agzamova S.M., Gulyayeva G.X., Musayev N.M., Mukimov M.M., Karimova N.H. Yangi tuzilishdagi ikki qatlamli trikotaj to‘qimalarining texnologik ko‘rsatkichlari tadqiqi.....	241
Abduraxmanova F.A. Poyabzal materiallarining xossalari va ularning poyabzal gigiyenik xususiyatlariga ta‘siri	245
Gafurova N.T., Hasanova M.E. Kichik yoshidagi qiz bolalar kiyimi assortimentini shakllantirish	249

Ражабова Г.Ж. Мода саноатининг экологияга таъсири	254
Tursunova Z.N. Kiyim osti normal mikromuhitini ta'minlashda teri tuzilishining roli	259
Ражабова Г.Ж. Проблемы быстрой моды	262
Temirova G.I., Shodmonova M.S. Trikotaj asosli mo'yna buyumlariga ishlov berishning zamonaviy texnologiyalari va istiqbollari.	267
Пардаев Б.Ч., Джамолов Р.К., Росулов Р.Х., Каримова Г.Т. Пахта бўлакчаларини ҳар бир қозикчали барабандаги ҳаракатининг назарий асослари.....	270
Худойбердиев М.Р., Очилов Т.А., Ёдгоров С.Қ. Пахтани дастлабки ишлаш жараёнининг пахта толаси физик-механик хоссаларига таъсири.....	274
Xamrayeva S.A., Kazakova D.S., Mirnazarova D.J. Belgilangan parametrlar asosida kostyumbop matolarni loyihalash.....	278
Жаллиев Б.А., Зойиров А.Х., Жаллиев Ж.Б. Способы опыления и урожайность хлопчатника	283
Ortiqova K.I., Umarov A.A., Nasriddinova Z.R. Urug'lik va texnik chigitlar uchun linter mashinalarida avtomatik boshqaruv tizimlarini joriy etish.	289
Karimova N.H. Ustki trikotaj mahsulotlari uchun xomashyo sarfi kamaytirilgan aralash trikotaj to'qimalarning samarali tuzilishlarini ishlab chiqish.	293
Каландаров Р.К., Каршинев О.Н. Статистическая обработка результатов экспериментальных исследований полученных в хлопкоочистительных заводах.....	297
Ражабов А.И., Нодирова М.Н. Ўзбекистон Республикаси тўқимачилик саноатида, маҳаллий жун толаласидаги ипларнинг сифат кўрсаткичларига таъсири	302
Каландаров Р.К., Росулов Р.Х., Урозов М.К., Пардаев Б.Ч. Математическая модель колебаний корпуса машины при его креплении к фундаменту.....	306
Rajabov A.I., Nodirova M.N. Methods for eliminating the main problems of technological sections of wool processing in our republic	310
АНИҚ ВА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ФАНЛАР	
Fayazova D.S. Authentic material's history	316
Salomova M.Z. Zamonaviy terminologiyaning rivojlanish bosqichlari va aspektlari	321
Шарипова Ф.Н. Семантические модели выражения терминологического значения	324
Shoyimqulova M.Sh. Termin va umumiy so'zlarning o'ziga xos morfologik va semantik xususiyatlari	327
Mannonov Y.O. Barkamol avlod tarbiyasida axborot – kutubxonalarning roli va ahamiyati	331
Рабиев Ғ.Б. Бухоро вилояти қишлоқ аҳоли пунктларининг ирригация тизимини яхшилаш ва ишлаб-чиқариш зоналарини тўғри жойлаштириш масалалари.....	334
Azizov B.A., Xamroyev X.X. Nazariy mexanika fanini o'qitishda qurilish mutaxassisliklari uchun hisoblash-grafik ishlarini rasmiylashtirish	338
Xakimova M.Y. Yangi ma'naviy makonda kutubxonalarning ijtimoiy vazifalari	344
Бахрамова З.Р. Лексико-семантические особенности терминологии в английском и узбекском языках	349
Xakimova M.Y. Jadid kutubxonalari va mutolaa.....	352
Gafurova N.T., Hikmatov N.I. Texnik oliy o'quv yurtlarida zamonaviy ta'lim shakllari va usullari.	357
Sabirova N., Abduazizova D. Leksik birliklarning lingvopragmatik xususiyatlari	362
Saidova G.Sh., Abidova Z.K., Saidov Sh.Sh. Kasb ta'limi o'qituvchilarida professional o'zini o'zi anglashda ijtimoiy psixologik ta'sir ko'rsatuvchi omillar.	365
Нурмурадова Ш.И. Чакмоқдай умр маҳсули	369

7. Ovcharenko, N. 2010. "Teoretychni peredumovy doslidzhennja terminosystem (na materiali suchasnoji ukrajinsjkoji terminologhiji) [Theoretical premises of investigation of the term systems (on the material of modern Ukrainian terminology)]." In *Linghivistychni studiji* 20: 172-175.
8. Ponomarenko, V.P. (2012). "Ce bulo i bude neshhodavno... [It was and it will be recently...]." In *Movoznavstvo* 2: 27-30.
9. Reformatskij, A.A. (ed). (1964). *Lingvisticheskaja terminologija i prikladnaja toponomastika* [Linguistic science and applied toponomastics]. Moskva: Nauka. 135 p.

BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDA AXBOROT – KUTUBXONALARNING ROLI VA AHAMIYATI

Mannonov Y.O.

O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti.

Annotatsiya. Bugungi kunda yosh avlodni tarbiyalash, ularni har tomonlama yetuk shaxs qilib shakllantirish davlatimizning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Buning uchun barcha shart-sharoitlar yaratilgan. Shu o‘rinda barkamol avlod tarbiyasida axborot – kutubxonalarning roli va ahamiyati beqiyosdir. Maqolada aynan shular haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlari: prezident qarori, axborot- kutubxona, barkamol avlod, kitobxonlik

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ БИБЛИОТЕК В ВОСПИТАНИИ ИДЕАЛЬНОГО ПОКОЛЕНИЯ

Маннонов Ю.О.

Узбекский государственный институт искусств и культуры.

Аннотация. Сегодня воспитание молодого поколения и формирование из него зрелых личностей является одной из главных задач нашего государства. Для этого созданы все условия. На данный момент роль и значение информационных библиотек в воспитании зрелого поколения несравнимы. В статье говорится именно об этом.

Ключевые слова: постановление Президента, информационная библиотека, зрелое поколение, чтение.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF INFORMATION AND LIBRARIES IN THE UPBRINGING OF A HARMONIOUS GENERATION.

Mannonov Y.O.

Uzbek state institute of arts and culture.

Abstract. Today, educating the younger generation, forming them into all-round mature individuals is one of the main tasks of our state. All the conditions have been created for this. In this regard, the role and importance of information and libraries in the upbringing of a harmonious generation is incomparable. The article will talk about them.

Keywords: presidential decree, information and library, harmonious generation, book reading.

O‘zbekiston Respublikasida 1997-yilda “Ta’lim to’g’risida”gi qonun va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” qabul qilindi. Mamlakatimiz istiqbolini ko’zda tutadigan ushbu qonun va dasturning ishlab chiqilishidan maqsad, avvalo, jamiyatimizdagi bo’layotgan yangilanishlar, ijtimoiy va iqtisodiy sohalarida olib borilayotgan keng ko’lamli islohatlar, XXI asrdagi zalvorli muammolarni yechadigan, har tomonlama yetuk ma’rifatli, hozirgi davr ilmi bilan qurollangan, ona Vatanimiz xizmatiga kamarbasta bo’ladigan, o’z davriga munosib yoshlarni tarbiyalab kamol toptirishdir.

Mamlakatimizda barkamol avlod tarbiyasiga davlat miqyosida katta ahamiyat beriladi. Buni oddiy misollarda, ya’ni yillarning nomlanishida ham ko’rishimiz mumkin. Jumladan: 1997-yil: Inson manfaatlar yili; 1998-yil: Oila yili; 2000-yil: Sog’lom avlod yili; 2001-yil: Ona va bola yili; 2008-yil: Yoshlar yili; 2010-yil: Barkamol avlod yili; 2012-yil: Mustahkam oila yili; 2014-

yil: Sogʻlom bola yili; 2016-yil: Sogʻlom ona va bola yili; 2021-yil: Yoshlarni qoʻllab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili; 2023-yil: Insonga eʼtibor va sifatli taʼlim yili; 2024-yil: Yoshlar va biznesni qoʻllab-quvvatlash yili va aynan shu yillarda koʻtarilgan maqsad - mamlakatimiz kelajagining poydevorlari boʻlmish yosh avlod tarbiyasi yoʻlida amalga oshirilgan ulkan ishlarda ham yaqqol koʻrish mumkin. Bu yillar davomida har bir nomning maʼnaviy va amaliy jihatlari turli dastur va loyihalar orqali amalga oshirilgan [www.google.uz].

Hozirgi kunda ijtimoiy hayot sari shaxdam kirib kelayotgan yoshlarning tafakkuri, ongi va dunyoqarashida otashin millatparvarlik, milliy gʻurur, milliy iftixor, vatanparvarlik, oʻzi tugʻlib voyaga yetgan zaminga, uning fuqarolariga mislsiz mehr-muhabbat, fidoyilik, sadoqat tugʻularini kamol toptirish, maʼrifatli, chuqur bilimli, maʼnaviyatli va madaniyatli shaxslar sifatida tarbiyalab voyaga etkazish ilm, fan va madaniyat sohasi xodimlari oldida turgan, umumdavlat ahamiyatiga ega boʻlgan dolzarb vazifa hisoblanadi.

Bu vazifalarni bajarishda maʼnaviyat va maʼrifat maskani boʻlgan axborot - kutubxonalarning roli va ahamiyati beqiyosdir.

Har doim kutubxonalar jamiyat hayotining ajralmas qismi boʻlgan. Faqat kutubxonalar tufayligina qadimgi qoʻlyozmalar, bosma kitoblar, tarixiy shaxslar haqidagi manbalar bizgacha etib kelgan. Yozuvning paydo boʻlishi va hujjatli manbalar, qoʻlyozma va keyinchalik bosma kitoblarning koʻpayishi kutubxonalarning yaratilishiga zamin boʻldi. Kutubxonalar miloddan avvalgi 2 ming yillikda vujudga kelib, yozuvlar sopol bitiklarda yozilgan edi. Miloddan avvalgi VII asr oʻrtalarida Sharqdagi koʻp saroylarda qadimgi Misr va Rim ibodatxonalari qoshida kutubxonalar boʻlgan. Qadimgi davrdagi kutubxonalardan eng mashhuri Aleksandriya kutubxonasidir. Oʻzbekiston hududida miloddan avvalgi 1 ming yillikning soʻngi asrlarida dastlabki kutubxonalar paydo boʻlgan. Bular ilk kutubxonalar boʻlib, kutub – arabcha «kitoblar», xona – forsha «uy», yaʼni kitob va hujjatlar saqlanadigan joy demakdir [3].

Kutubxona – bosma va qoʻlyozma asarlar, audio-vidio, raqamlashgan axborotlardan ommaviy foydalanishni taʼminlovchi ilmiy muassasa hisoblanib, unda muntazam ravishda bosma asarlarni toʻplash, saqlash, targʻib qilish va foydalanuvchilarga yetkazish, shuningdek, axborot bibliografik va boshqa bir qator ishlar olib boriladi. Foydalanuvchilarga xizmat koʻrsatish kutubxonaning asosiy faoliyati boʻlib, asosiy maqsadi ularni axborot va adabiyotga boʻlgan talablarini imkoni boricha toʻliq qondirishdan iborat. Shu oʻrinda davlatimiz tomonidan axborot-kutubxonalarning zamon talabiga mos holda rivojlanishiga, kutubxonalarni zamonaviy texnologiyalar bilan taʼminlashga alohida eʼtibor berilayotganligini eʼtirof etish zarur. Buning uchun sohaga tegishli alohida qonun, bir qator qaror va farmoyishlar qabul qilinib, ularning ijrolari muvaffiqiyatli amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2006-yil 20-iyundagi “Respublika aholisini axborot-kutubxona bilan taʼminlashni tashkil etish toʻgʻrisida”gi PQ-381-raqamli qarorida oʻsib kelayotgan yoshlarning ehtiyojini qondirish, yangi axborot markazlarini barpo etish va aholini keng qamrovli axborotlar bilan taʼminlash maqsadida kutubxonalarni zamonaviy talablar darajasida takomillashtirish muhim vazifalardan qilib belgilandi.

Shuningdek, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “2011-2015-yillarda axborot kommunikatsion texnologiyalari bazasida axborot - kutubxona va axborot-resurs xizmatlari sifatini yanada rivojlantirish chora - tadbirlari toʻgʻrisida”gi 2011-yil 23 fevraldagi PQ -1487- sonli qarorlari, ayniqsa, “Oʻzbekiston Respublikasining axborot-kutubxona faoliyati toʻgʻrisida”gi 2011-yil 13-apereldagi OʻRQ – 280-sonli Qonunni qabul qilinishi axborot - kutubxona sohasiga davlatimiz tomonidan alohida eʼtibor berilayotganligining yorqin isbotidir [1].

Bozor iqtisodiyoti sharoitida aholiga Axborot kutubxona xizmatini koʻrsatish, kitobxonlar savodxonligini oshirish, istiqlool sharoitida erkin fikrlash, ayniqsa, iqtidorli yoshlarni tarbiyalash mustaqil Oʻzbekistonning har bir sohasida samarali mehnat qilish kabi bir qator masalalarni hal etishda axborot kutubxonalarning roli kundan kun ortib bormoqda. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M.Mirziyoevning 2017-yil 12-sentabrdagi PQ 3271-sonli “Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish

hamda targ'ibot qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida"gi qaroriga muvofiq nashriyotlarda kitoblarni chop etish, ulami mazmun-mohiyatiga e'tibor berish, ayniqsa, darsliklarni, o'quv qo'llanmalarni chop etishda alohida e'tiborli bo'lish, yoshlarga mo'ljallangan badiiy adabiyotlarni chop etish tizimini tubdan yaxshilash, ularda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish vazifalari belgilab berildi [1].

Prezidentimizning 2019-yil 7-iyun PQ 4354-sonli "O'zbekiston respublikasi aholisiga axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishni yanada takomillashtirish to'g'risida"gi qaroriga muvofiq 2019-2024-yillarda O'zbekiston Respublikasida axborot-kutubxona sohasini rivojlantirish konsepsiyasi ishlab chiqildi. Konsepsiya barcha axborot-kutubxona muassasalarini samarali muvofiqlashtirish va boshqarish, xalqaro hamkorlikni har tomonlama rivojlantirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, axborot-kutubxona sohasini rivojlantirishning maqsadlari, vazifalari, tamoyillari, ustuvor yo'nalishlari amalga oshirish yo'llarini ko'rsatib berdi. Qarorga muvofiq Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi Axborot-resurs markazi huzuridagi byudjetdan tashqari Axborot-kutubxona muassasalarini rivojlantirish jamg'armasiga O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi, Moliya vazirligining Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini jamg'armasiga tushadigan mablag'larni ikki foizini ajratish to'g'risidagi taklif, Milliy kutubxona bazasida 186 ta tuman (shahar) Axborot-kutubxona markazlari tashkil etish kabi bir qator muhim masalalarni amalga oshirish chora-tadbirlari ishlab chiqildi. Yangi tashkil etiladigan Axborot-kutubxona markazlari asosiy vazifalari aholiga axborot-kutubxona xizmatlari ko'rsatishda zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalangan holda tashkil etish, raqamlashtirish tizimga bosqichma-bosqich o'tish belgilab berildi. Hozirgi kunda 2024-yilga kelib bu Axborot-kutubxona markazlari to'liq tashkil etilib o'z faoliyatlarini boshlagan [1].

O'z istiqbol va ravnaqi yo'liga ega davlatning ulkan vazifalarini hayotga joriy eta oladigan, yangicha fikrlay oladigan, yangi texnologiyalar bilan ishlay biladigan, zamonaviy bilim sohalarini chuqur egallab, samarali faoliyat ko'rsata oladigan, jahon talabi darajasida malakali, yuksak ma'naviyatli, madaniyatli va ma'rifatli yoshlarni tarbiyalash, kamol toptirishda axborot-kutubxonalarning o'rni katta.

Axborot-kutubxona va axborot - resurs markazlari o'quvchilarga bilim berish va ularni tarbiyalash jarayonlariga qanchalik faol kirib borsa, yoshlarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, madaniy boyliklarni egallash, ijod qilish asoslarini rivojlantirish uchun shunchalik keng imkoniyatlar yaratiladi.

Xulosa qilib aytganda, fan-texnika va ishlab chiqarishning integratsiyasi tufayli misli ko'rilmagan o'zgarishlar ro'y berdi, industrial jamiyatdan axborot jamiyatiga o'tildi. Bu jamiyatda axborot texnologiyalari olamni bilish uchun xizmat qiladi. Olimlar ta'biri bilan aytganda, "XXI asr boshlarida axborotlardan foydalanishni bilmagan kishi, XX asr boshida o'qish va yozishni bilmagan odamga o'xshab qoladi..."

Shu bois yoshlarni axborot manbalaridan xabardor bo'lishi, ZiyonET ta'lim tarmog'idan va boshqa internet tarmoqlaridan axborot manbalar olish va foydalanishni, kompyuter tarmoqlari, telekommunikatsiyalar va boshqa turdagi aloqa vositalari yordamida ma'lumotlarni olish, yig'ish, saqlash va qayta ishlashni bilishi, ulardan ijodiy foydalana olishiga o'rgatish bugungi kunning talabidir. Bugun taraqqiyot, xususan kommunikatsiya texnologiyalari rivoji imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish, ular kelajak avlod ongini zaharlashiga yo'l qo'ymaslik dunyo jamoatchiligi e'tiborida turgan eng dolzarb masalalardan biriga aylanmoqda.

Mamlakatimizda ham jismonan, ham ma'nan sog'lom farzandlarni voyaga yetkazish, ularning baxt-u saodati, farovon kelajagi uchun hech kimdan kam bo'lmaydigan shart-sharoit yaratish davlatimiz siyosatining muhim yo'nalishlaridandir. Shu ma'noda mobil telefon orqali kirib kelayotgan har qanday yovuz maqsadlardan farzandlarimizni himoya qilish, telekommunikatsiya imkoniyatlaridan nopok yo'lda foydalanishning oldini olish dolzarb ahamiyatga ega.

Albatta, bu yoshlarimizni rivojlangan texnologiyalardan ajratgan holda tarbiyalash degani emas. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov “Yuksak ma’naviyat-engilmas kuch” asarida ta’kidlaganidek, “bolalarimizning ongini faqat o’rab-chirmab, uni o’qima, buni ko’rma, deb bir tomonlama tarbiya berish, ularning atrofini temir devor bilan o’rab olish, hech shubhasiz, zamonning talabiga ham, bizning ezgu maqsad-muddaolarimizga ham to’g’ri kelmaydi”.[2.B.110.]

Yuqorida aytganimdek, XXI asr axborotlar asri. Bugungi kunda kompyuterda ishlash, internetdan foydalanish, elektron pochta bilan foydalanish, elektron kutubxona xizmatlaridan oqilona foydalanish, raqamlashtirish siyosatini amalga oshirishda axborot-kutubxonalar yetakchi muassasa bo’lishi davrning talabidir. Barkomol avlod tarbiyasida farzandlarimizning ma’naviy olamini yuksaltirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, milliy o’zligimiz, azaliy qadriyatlarimizga yot va begona xurujlar, yoshlarimizning ongi va qalbini egallashga qaratilgan har qanday g’arazli intilishlarga qarshi doimo hushyor va ogoh bo’lish hammamizning burchimizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Кутубхоначига ёрдам : дайжест / Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси ; тузувчи М. Камилова ; муҳаррир Д. Мансуров; масъул муҳаррир У. Тешабаева – Тошкент : Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2019. – 64 б.
2. И. Каримов Юксак маънавият енгилмас куч. Тошкент: Маънавият нашриёти, 2008.-173б
3. Mannonov YU.O., Mavlyanov K.G,-Kutubxonachilik ishi tarixi- Kasb – hunar kollejlari uchun o’quv qo’llanma-T.: ”Tafakkur bo’stoni”-2017 y.-147 b.
4. www.google.uz

Mannonov Yusup Otaxonovich- O’zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti. Kutubxona - axborot faoliyati fakulteti. Kutubxona - axborot faoliyati kafedrasida katta o’qituvchisi. Tel: 93 562 26 28 Email:mannonovyusuf@gmail.com.

БУХОРО ВИЛОЯТИ ҚИШЛОҚ АҲОЛИ ПУНКТЛАРИНИНГ ИРРИГАЦИЯ ТИЗИМИНИ ЯХШИЛАШ ВА ИШЛАБ-ЧИҚАРИШ ЗОНАЛАРИНИ ТЎҒРИ ЖОЙЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Рабиев Ғ. Б.

Бухоро давлат техника университети.

Аннотатсия. Мақолада қишлоқ аҳоли пунктлари ерлари (томарқалар)ни сугориш муаммолари, уларнинг келиб чиқиш сабаблари, ушбу муаммоларнинг ечимлари ва таклифлари, қишлоқ жойида ишлаб-чиқариш бино-ишоотларини жойлаштириш талаблари ва уларнинг ижросидаги муаммолар ва уларни ечиш бўйича таклифлар баён этилган.

Калит сўзлар: ариқ суви тармоқлари, аҳоли томарқаларини сугориш, қишлоқ жойида ишлаб-чиқариш бино-ишоотларини жойлаштириш.

ВОПРОСЫ УЛУЧШЕНИЯ ИРРИГАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ И ПРАВИЛЬНОГО РАСПОЛОЖЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗОН НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ

Рабиев Ғ.Б.

Бухарский государственный технический университет.

Аннотация. Проблемы орошения земель сельских населенных пунктов и причины их возникновения, предложения по решению этих проблем, требования и проблемы размещения производственной зоны в сельской местности и предложения по их решению.

Ключевые слова: канализационные сети, орошение населенных пунктов, размещение объектов разработки и производства в сельской местности.